

Nr 49

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner
angående samråd med riksdagens löne delegation i
förhandlingsfrågor.*

I de likalydande motionerna nr 260 i första kammaren av herrar *Tistad* och *Ernulf* samt nr 330 i andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* hemställs, »att närmare regler utformas rörande riksdagens löne delegationens samråd i förhandlingsfrågor och att därvid övervägs om sådana regler skall intagas i riksdagsstadgan». — Texten är tryckt i *andra kammaren*.

Gällande stadganden och deras förarbeten

I 62 § regeringsformen stadgas att »det tillkommer riksdagens löne delegation att, därest icke riksdagen för visst fall annorlunda beslutar, i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skola gälla för statens arbetstagare eller eljest tillhöra riksdagens prövning, rådpläga med statsrådsledamot, som Konungen därtill förordnat, samt att å riksdagens vägnar godkänna överenskommelse, som träffats i sådan fråga».

Riksdagsstadgan föreskriver i 12 § bl. a. att löne delegationens befogenhet att godkänna förhandlingsöverenskommelser även skall avse sådana rörande anställningsvillkor för arbetstagare hos riksdagen och dess verk. I stället för den i regeringsformen stadgade rådplägningen med statsrådsledamot skall i dessa fall enligt nämnda bestämmelse »ske motsvarande samråd med den eller dem som riksdagen därtill förordnar».

Riksdagens löne delegation inrättades genom grundlagsändring som antogs som vilande av 1964 års riksdag (prop. 140, KU 19) och slutligt av påföljande års riksdag. Motiveringen var i första hand att delegationen skulle innebära en möjlighet för riksdagen att öva ett reellt inflytande på det ifrågavarande området. Därtill skulle anordningen medföra fördelen, att slutliga ställningstaganden till träffade avtal skulle kunna träffas utan större uppskov.

I propositionen till 1964 års riksdag anförde departementschefen bl. a. följande (s. 160), efter att ha redovisat innebörden av författningsutredningens förslag och antecknat att utredningen utgått från att kontakt mellan Kungl. Maj:t och delegationen skulle etableras innan förhandlingsöverenskommelse nåtts:

För strävandena att stärka det parlamentariska inflytandet har också dylika förhandskontakter, även om de med hänsyn till förhandlingssystemets krav främst måste koncentreras till de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i en pågående eller förestående avtalsrörelse på den statliga sektorn, helt visst mera att betyda än befogenheten att godkänna redan träffad förhandlingsöverenskommelse. Om det planerade organet, såsom författningsutredningen synes ha förutsatt, jämväl erhåller en rådgivande funktion, förefaller den av utredningen anvisade vägen i stort sett leda till en godtagbar lösning av frågan om ökat parlamentariskt inflytande på de statliga löneutgifternas område. Rådplägningen bör ske med statsrådsledamot, som Kungl. Maj:t därtill förordnat. Förutom en förstärkning av det parlamentariska inflytandet vinnes med ifrågavarande alternativ även den för avtalsparterna ingalunda oväsentliga fördelen, att definitiva ställningstaganden till ingångna förhandlingsöverenskommelser kan ske utan nämnvärd tidsutdräkt.

Om samrådet mellan Kungl. Maj:t och delegationen uttalades i propositionen i övrigt endast (s. 162), att det i princip bör »gälla frågor som faller inom området för delegationens beslutskompetens» och att samråd med statsråd naturligtvis inte skall ske i frågor rörande riksdagsförvaltningen.

I konstitutionsutskottets utlåtande över propositionen (s. 72) anfördes, såvitt berör det här aktuella spörsmålet, endast följande:

Genom inrättande av en riksdagens löne delegation med rätt att samråda med vederbörande statsråd under förhandlingarna och med rätt att godkänna förhandlingsöverenskommelse bör riksdagens opinion på ett effektivt sätt kunna komma till uttryck. Utskottet tillstyrker sålunda förslaget att inrätta en riksdagens löne delegation.

Motionerna

Motionärerna anför att samråd mellan vederbörande statsråd och löne delegationen inte ägde rum i tillfredsställande omfattning i samband med de särskilda förhandlingarna på undervisningsområdet förra året. Ur motionerna må citeras:

Uppenbart är att den information och det samråd som förekom i anslutning till förhandlingarna förra året på undervisningsområdet, vilka förhandlingar strandade i oktober, varefter strejk och lockout följde, inte var tillfredsställande. Det första sammanträdet med löne delegationen ägde nämligen rum den 4 augusti och före det första budets läggande, medan nästa sammanträde hölls först den 18 oktober då konflikten var en verklighet. Delegationen varken begärde eller fick — av tillgängliga uppgifter att döma — någon information under den tid, då det verkliga avgörandet skedde om konflikt skulle utbryta eller ej. Därmed synes delegationen icke ha utövat avsett inflytande på de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i ett avgörande skede under en pågående löne förhandling. Huruvida löne delegationen, vars erfarenhet av en situation som den här nämnda självklart inte varit omfattande, kan anses ha försummat att agera, kan lämnas därhän.

Motionärerna anser att det gångna årets erfarenheter ger vid handen, att frågorna om när och hur rådplägnings skall ske mellan lönedlegationen och vederbörande statsråd bör upptas till förutsättningslös prövning. Därvid bör övervägas att införa vissa föreskrifter i ämnet i 12 § riksdagsstadgan.

Förhandlingsrättsutredningen

Sedan förevarande motioner väcktes har chefen för civildepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1967, tillkallat sex sakkunniga för utredning av vissa frågor i förhandlingsrättssystemet för de offentliga tjänstemännen. Uppgiften är att undersöka hur systemets olika delar fungerar i praktiken och att lägga fram de förslag till ändringar som undersökningen kan ge anledning till. I slutet av direktiven anfördes följande:

De sakkunniga bör vidare mot bakgrunden av de erfarenheter som hittills gjorts överväga frågan om relationerna på arbetsgivar sidan mellan avtalsverket, regeringen, riksdagens lönedlegation och riksdagen. Härvid bör de främst undersöka hur kontakterna mellan de olika organen på arbetsgivar sidan fungerar och överväga om någon ändring bör göras. Samtidigt bör de undersöka hur relationerna mellan avtalsverket och övriga myndigheter fungerat och överväga om någon ändring bör ske av nuvarande praxis när det gäller myndigheternas medverkan i förhandlingsarbetet.

Utskottet

Riksdagens lönedlegation inrättades i väsentligen två syften: för att säkra ett riksdagsinflytande på ett viktigt område, där praktiska möjligheter för riksdagen att göra sina synpunkter gällande i stort sett saknats under senare år, samt för att tekniskt förenkla och förkorta handläggningen av ifrågavarande ärenden. Det är av uppenbar vikt för riksdagen, att det förstnämnda syftet noga beaktas och förverkligas i den utsträckning som är möjlig. Avgörande härför är hur det samråd med delegationen, som regeringsformen föreskriver, fungerar i praktiken.

I fråga om betydelsen av det samråd, som skall ske med riksdagens lönedlegation, överensstämmer utskottets uppfattning sålunda med den som kommer till uttryck i förevarande motioner. Det är också enligt utskottets mening angeläget, att överväganden kommer till stånd beträffande detta samråd. Sedan motionerna väcktes, har emellertid Kungl. Maj:t tillsatt en utredning med uppgift att verkställa en översyn av förhandlingsrättssystemet i vissa hänseenden. Enligt direktiven skall den bl. a. överväga frågorna om samrådet med riksdagens lönedlegation. Syftet med motionerna har härmed i huvudsak tillgodosetts. Emellertid har de speciella intressen, som

här nämnts, inte blivit representerade genom utredningens sammansättning; däremot är de myndigheter, som lönelegationen skall samråda med, företrädna i utredningen. Utskottet vill därför understryka det angelägna i att riksdagssynpunkterna bereds tillfälle att göra sig gällande under utredningens arbete. Då det torde kunna förväntas att så kommer att ske, finner utskottet att något initiativ från riksdagens sida i anledning av förevarande motioner inte nu är påkallat.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 260 och II: 330 måtte anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 24 oktober 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson*, Damström, Erik Olsson, Sveningsson, Dahl*, Hernelius, Sörenson*, Dahlberg och Dahlén; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen*, Henningsson*, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Larsson i Luttra, Werbro, Boo* och Werner.

* Ej närvarande vid justeringen.